

HELSINGIN HOVIOIKEUS
Salmisaarenranta 7 I
PL 132
00181 Helsinki

Puhelin 029 56 40789, Fax 029 56 40512 kirjaamo
Sähköpostiosoite helsinki.ho@oikeus.fi

15.9.2022

Sisäministeriölle

Asia: Hovioikeuden lausunto

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö dnro VN/12643/2021, hallituksen esitysluonnos eduskunnalle poliisilain muuttamiseksi

Hovioikeus esittää pyydettyinä lausuntona viitteessä mainitusta asiasta seuraavan.

1. Lausunto yleisesti hallituksen esitysluonnoksesta

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään muutettavaksi poliisilakia. Muutosesitykset koskevat ensinnäkin poliisilain sellaisia säännöksiä, jotka ovat käytännössä osoittautuneet epäselviksi tai tulkinnanvaraisiksi. Tältä osin esitetyt muutokset on pidettävä lähtökohtaisesti tarpeellisina ja perusteltuina eikä niiden voida katsoa ehdotetussa muodossaan vaarantavan perusoikeuksia.

Edelleen muutosesityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia salaisiin tiedonhankintakeinoihin, jotka vahvistaisivat tiedonhankintakeinon kohteena olevan henkilön perusoikeussuojaa. Nyt ehdotetut muutokset ovat pääosin tarpeellisia ja uudistusesitys on lähtökohtaisesti kannatettava. Joidenkin ehdotettujen muutosten osalta perustelut kuitenkin kaipaavat täsmennystä tai muutosehdotus ei joko ole sellaisenaan kannatettava tai kaippaa ainakin täsmennyksiä. Edellä mainituista seikoista tehtyjä huomioita on seuraavassa käsitelty lukukohtaisesti tarkemmin.

Erilaiset täsmennykset ja selvennykset, jotka johtuvat lakimuutoksista sekä säännösten ja eri määritelmien teknologianeutraaliudesta tai joilla on muuten täsmennetty käytettyjä määritelmiä, eivät anna aiheutta lausua niistä enempää.

2. Lausunto poliisilain 1 luvun muuttamista koskevistä ehdotuksista perustelluina

Tältä osin hovioikeudella ei ole lausuttavaa.

3. *Lausunto poliisilain 2 luvun 3 §:n muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen*

Esitysluonnoksessa on ehdotettu, että poliisilain 2 luvun 3:ää selkeytetään siten, että se kattaisi myös muun kuin etsintäkuulutetun henkilön, jonka tuomioistuin on määrännyt noudettavaksi tuomioistuimeen, vangittavaksi tai otettavaksi säilöön. Tätä ehdotusta on pidettävä kannatettavana ja se on tarpeellinen nimenomaisena valtuutussäännöksenä aiemmin perusoikeussuojan kannalta epäselvässä tilanteessa.

4. *Lausunto poliisilain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen*

Tältä osin hovioikeudella ei ole lausuttavaa.

5. *Lausunto poliisilain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen*

Hovioikeus katsoo, että 7 §:n 3 ja 10 §:n 6 momenttiin sekä 45 §:n 3 momenttiin tehtävät muutokset, jolla pääsäännöksi tulee luvan myöntämisen henkilösidonnaisuus ja ainoastaan tuntemattomien epäiltyjen osalta vaatimus tulisi kohdistaa tiettyyn telepäätelaitteeseen tai -osoitteeseen, on sinänsä kannatettava ja säästää huomattavasti viranomaisien resursseja. Vähintäänkin perustelutasolle kaivattaisiin kuitenkin selvennys siitä, että samaan henkilöön kohdistuvien, myöhemmin ilmenneiden ja aloitettujen uusien telepäätelaitteiden ja teleliittymien kuuntelu ja valvonta ovat voimassa kuukauden epäilylle annetun luvan alkamispäivästä eikä siitä, kun kuuntelu tai valvonta aloitettiin.

Voimassa olevan poliisilain 5 luvun 58 §:n mukaan muun muassa epäiltyyn kohdistetusta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta ja televalvonnasta on viipymättä ilmoitettava hänelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava epäilylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.

Kyseistä lainkohtaa ei ole esitetty muutettavaksi henkilösidonnaisuuden johdosta. Tämä saattaa saada aikaan tilanteen, jossa epäilty ei välttämättä saa tietoa siitä, mihin telepäätelaitteisiin ja teleosoitteeseen kyseisiä tiedonhankintakeinoja on kohdistettu. Tämä ei ole epäillyn perusoikeuksien kannalta hyväksyttävä tilanne, vaan hänen on tehokkaan jälkikäteiskontrollin toteutumiseksi saatava tietoonsa, mihin yksilöityihin laitteisiin ja liittymiin ko. tiedonhankintakeinoja on kohdistettu ja onko kysymys ollut myös tosiasiaa hänen käyttämistään telepäätelaitteista tai teleosoitteista. Voimassa olevan lain mukaan lupa myönnetään nimenomaan aina telepäätelaitteeseen tai teleosoitteeseen, jolloin 58 §:n mukaisessa ilmoituksessa ilmenee sen tunnistetiedot. Kun lakia ehdotetaan nyt muutettavaksi epäillyn ollessa tiedossa henkilösidonnaiseksi, jää kysymys tältä osin epäselväksi.

Esitetty muutos 10 §:n 1 momenttiin lisättäväksi siitä, että epäiltäessä

seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä, päätösvalta televalvonnasta säädetään tuomioistuimelle, on esitysluonnoksesta ilmenevin perustein perusteltua.

Ehdotettu 10 §:n 5 momentin täsmennys luvan alkamishetkestä on tarpeellinen selvennys, joka yhtenäistää tältä osin vaihtelevaa oikeuskäytäntöä.

Ehdotettuja 15 §:n 4 momentin lisäystä tietoverkossa tapahtuvasta peitelystä tiedonhankinnasta, 17 §:n muutosta teknisen kuuntelun kohdistamista tekniseen laitteeseen sen sijaintipaikasta riippumatta, 23 §:n selventävää muutosta tekniseen laitetarkkailuun ja sen edellytyksiin sekä 29 §:n rikosentekokiellon ja 30 §:n järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistumisen kirjoittamista toimivaltuussäännöksen muotoon on pidettävä perusteltuina ja kannatettavina.

Ylimääräisen tiedon käyttämisen osalta esitysluonnoksessa ehdotetaan, että ylimääräisen tiedon käyttö sallittaisiin rikoslain 50 luvun 1 §:n huumausainerikoksen selvittämisessä. Tältä osin esitysluonnoksessa on todettu perustuslakivaliokunnan toistuvasti katsoneen perusmuotoisen huumausainerikoksen kuuluvan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten piiriin ja tämän syrjäyttävän perustuslaissa turvattu luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan, minkä vuoksi ylimääräisen tiedon käyttäminen huumausainerikosten selvittämiseksi ehdotetaan sallittavaksi laissa tarkemmin säädettyin edellytyksin.

Rikoslain 50 luvun 1 §:n mukaan huumausainerikoksen rangaistusasteikko on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Suuri osa tuomioistuimen käsiteltäväksi tulevista perusmuotoisista huumausainerikoksista koskee tilanteita, joissa kysymys on joko huumausaineiden hallussapidosta omaan käyttöön tai tilanteista, joissa huumausaineen käyttäjä rahoittaa omaa käyttöönsä myymällä pienehkön määrän huumausaineita. Rangaistusseuraamus näistä rikoksista on tavanomaisesti sakkoa tai lyhyehkö vankeusrangaistus. Huomionarvoista on, että huumausainerikoksen rangaistusasteikko on osin päällekkäinen törkeän huumausainerikoksen kanssa ja että yli vuoden vankeusrangaistuksia tuomitaan säännönmukaisesti vain törkeistä tekemuodoista.

Edellä kerrotun perusteella voidaan kyseenalaistaa se, että perusmuotoiset huumausainerikokset olisivat rangaistusasteikoltaan yhtä vakaviin rikoksiin nähden siten yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia rikoksia, että perustuslaissa turvattu luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja olisi oikeutettua murtaa, kun kysymys on ylimääräisestä tiedosta perusmuotoisen huumausainerikoksen selvittämiseksi. Hovioikeus katsookin, ettei ehdotusta tulisi hyväksyä tältä osin esitetyssä muodossa.

Mietinnössä ehdotetaan edelleen, että ylimääräisen tiedon käyttö sallittaisiin tapauksissa, joissa kysymys on lahjuksen antamisesta, lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottamisesta, virkasalaisuuden rikkomisesta ja virka-aseman väärinkäyttamisestä. Kahden viimeksi mainitun rikoksen osalta tulisi tarkkaan harkita, kuinka pitkälle meneviä poikkeuksia ylimääräisen tiedon käytölle säädetään.

Ehdotettuja 55 §:n 3 momentin lisäystä ylimääräisen tiedon hävittämisestä, jota epäilty ei vastusta sekä 56 §:n selvennystä telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttämisestä on pidettävä perusteltuina ja kannatettavina.

6. *Lausunto poliisilain 5 a luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perustelluina*

Tältä osin hovioikeudella ei ole lausuttavaa.

Lausunnon valmistelu hovioikeudessa

Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Eero Nikkarinen.

Hovioikeuden presidentti

Asko Välimaa